

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-17>

**STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES
OF YUE DIALECT LEXICS (BASED ON THE MATERIAL
OF THE “HONG KONG STORIES”)**

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ
ДІАЛЕКТУ ЮЕ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ
«ГОНКОНГСЬКІ ІСТОРІЇ»)**

Nesterenko O. O.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of The Far East and Southeast Asia
Languages and Literature
Taras Shevchenko National
University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Нестеренко О. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мов і літератур
Далекого Сходу
та Південно-Східної Азії
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Паралельно з сучасною стандартною китайською мовою (путунхуа / 普通话) на території Китаю наявна значна кількість діалектів, котрі відрізняються на фонетичному, лексичному та граматичному рівнях.

Згідно з класифікацією Юань Цзяхуа (袁家驊) діалекти китайської мови поділяються на 7 основних груп: Північні (北方方言), У (吳方言), Сян (湘方言), Гань (贛方言), Хакка (客家方言), Юе (粵方言) та Мінь (閩方言). Діалект Юе належить до південних діалектів, адже поширений на півдні країни. Його також називають кантонським (广东话), але таке твердження є хибним, адже кантонська говірка поширена саме в провінції Гуандун, а діалект Юе охоплює не лише південно-західну частину провінції Гуандун, а й південно-східний ареал Гуансі-Чжуанського АР, де також є «діалектні острівки» Хакка та Мінь [1, с. 177].

У значній частині ареалу поширення діалекту Юе (зокрема м. Гонконг) використовують не просто китайську писемність, а так звані «складні ієрогліфи» (繁体字), тобто ієрогліфи, які функціонували до спрощення 1964 року. Наприклад: 聽 (слухати), 誰 (хто?), 唸 (читати), 媽媽 (мама).

Збірка «Гонконгські історії» («香港故事書») [2] містить 40 коротких дитячих історій розважальної та повчальної тематики. Матеріал

спрямований на розвиток лексичної та фонетичної компетенцій тих, хто опановує діалект Юе (говірку м. Гонконг) за 5 рівнями.

У ході аналізу матеріалу дослідження виявлено, що лексичний склад діалектної групи Юе (гонконгська говірка) охоплює:

1) наддіалектну лексику (лексичні одиниці, які є спільними з путунхуа),

2) діалектну лексику (використовується саме в ареалі поширення діалектної групи Юе).

Наддіалектна лексика підпорядковується фонетичним нормам діалекту Юе. Наприклад:

我 (я) – ɲɔ13 (діалект Юе) – wǒ (путунхуа)

人 (людина) – jan11 (діалект Юе) – rén (путунхуа)

今年 (цьогоріч) – kam55nin55 (діалект Юе) – jīnnián (путунхуа)

猫 (кіт) – ma:w35 (діалект Юе) – māo (путунхуа)

三 (три) – sa:m35 (діалект Юе) – sān (путунхуа)

У діалекті Юе відслідковуємо збереження давньокитайської лексики (古词), яка в путунхуа або не використовується, або ж функціонує в межах писемного стилю. Наприклад:

йти – 行 (діалект Юе) – 走 (путунхуа)

пити – 飲 (діалект Юе) – 喝 (путунхуа)

говорити – 話 (діалект Юе) – 说 (путунхуа)

їсти – 食 (діалект Юе) – 吃 (путунхуа)

Щодо структурних особливостей діалекту Юе, то варто зазначити, що у проаналізованих текстах суфікс 子 майже не виконує словотворчу функцію, натомість використовується суфікс 仔. Наприклад: 古仔 (давнина), 書仔 (книга), 茶仔 (чай), 車仔 (машина), 魚仔 (риба). Проте є й слова, які в діалекті Юе, як і в путунхуа, формуються за допомогою суфікса 子, наприклад, 筷子 (палички для їжі), 獅子 (лев).

В діалекті Юе, як і в майже усіх південних діалектах китайської мови, словотворчим є префікс 阿, який формує іменники, що вказують на родинні зв'язки. Наприклад:

дядько – 阿叔 (діалект Юе) – 叔叔 (путунхуа)

старший брат – 阿哥 (діалект Юе) – 哥哥 (путунхуа)

дідусь – 阿公 (діалект Юе) – 外公 (путунхуа)

Іменники множини формуються за допомогою суфікса 咁 (в путунхуа цю функцію виконує суфікс 们), наприклад: 我咁 (ми), 佢咁 (вони).

До *діалектної лексики* Юе відносимо:

1) Лексика, яка використовується лише в діалекті Юе. Наприклад:

спати – 瞓 (діалект Юе) – 睡觉 (путунхуа)
любити – 鍾意 (діалект Юе) – 喜欢 (путунхуа)
молодша сестра – 细妹 (діалект Юе) – 妹妹 (путунхуа)
бути розташованим в – 喺 (діалект Юе) – 在 (путунхуа)
кого? – 邊個 (діалект Юе) – 谁 (путунхуа)
якраз – 咁啱 (діалект Юе) – 正在 (путунхуа)

2) Лексика, яка використовується і в путунхуа, і в діалекті Юе, але має відмінні значення. Наприклад:

睇 – читати (діалект Юе) – дивитись скося (путунхуа)
好 – дуже (діалект Юе) – хороший (путунхуа)
話 – говорити (діалект Юе) – слово (путунхуа)

Вартою уваги є морфема 肥 (товстий, жирний), котра в путунхуа вказує на тварин та у випадку вказівки на людину несе негативну конотацію, в діалектах Юе ж може описувати людей та тварин і є антонімом до прикметника 瘦 (худий).

Оскільки ареал поширення діалекту Юе (і гонконгської говірки зокрема) лежить у субтропічному поясі, кліматичні особливості регіону також впливають на мову, її лексичний склад. Так, носії цього діалекту чітко не диференціюють поняття «сніг» (雪) та «лід» (冰), що вплинуло й на словотвір говірки, використовуючи переважно морфему 雪 (сніг). Наприклад:

морозиво – 雪糕 (діалект Юе) – 冰淇淋 (путунхуа)
холодильник – 雪櫃 (діалект Юе) – 冰箱 (путунхуа)
сніжинка – 雪花 (діалект Юе) – 雪花 (путунхуа)

3) «Лексика з оберненою будовою». У південних діалектах Китаю є двоскладові лексичні одиниці, де перша і друга морфемі міняються місцями (на відміну від путунхуа). Наприклад:

важливий 紧要 (діалект Юе) – 要紧 (путунхуа)
гість – 人客 (діалект Юе) – 客人 (путунхуа)
правильний – 齐整 (діалект Юе) – 整齐 (путунхуа)

4) Запозичення. У проаналізованих текстах зустрічаються англіцизми: 媽咪 (mother) – 妈妈 (путунхуа) – мама; 聽尼士 (tennis) – 网球 (путунхуа) – теніс; 的士高 (disco) – 迪斯科 (путунхуа) – дискотека.

Лексичний склад діалекту Юе характеризується наявністю значної кількості запозиченої лексики. Активно процес запозичень з англійської мови розпочався з 1701 року, відколи британські бізнесмени в районі Гуанчжоу заснували компанію «East India Company» для торгівлі з Китаєм. З 1843 року, відколи Гонконг став британською

колонією, китайське населення цього міста впродовж 150 років було під впливом англійської мови, а у діалектах південно-китайського узбережжя з'явилась низка англіцизмів [3, с. 349–350].

Отже, лексичний склад діалектів Юе характеризується наявністю наддіалектної та діалектної лексики. До наддіалектної лексики належать одиниці, які використовуються і в путунхуа, але підпорядковуються фонетичним нормам діалекту Юе. До діалектної лексики Юе відносимо: 1) лексику, яка функціонує саме в діалекті Юе; 2) лексичні одиниці, які використовуються і в путунхуа, і в діалекті Юе, але мають відмінні значення; 3) «лексику з оберненою будовою» та 4) запозичення (англіцизми).

Література:

1. 汉语方言概要 / 袁家骅等著. 北京: 语文出版社, 2001. 323 页.
2. 香港故事書. 粵語. URL: <https://global-asp.github.io/storybooks-hongkong/stories/yue/> (дата звернення: 20.07.2024).
3. Robert S. Bauer, Paul K. Benedict Modern Cantonese phonology. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 1997. 559 p.